

Ludo Cuyvers*

De perspectieven voor een gekoördineerde expansie in Europa

De laatste jaren zijn er enkele belangwekkende voorstellen geformuleerd om op Europees niveau te komen tot het gezamenlijk voeren van een gekoördineerde expansiepolitiek. In dit artikel stellen we ons ten doel om enkele van de vele problemen die stokken in de wielen steken van een dergelijke koördinatie, de revue te laten passeren en te bekomentariëren.

Elders hebben we reeds aangevoerd dat een gekoördineerde reflatie in Europa het risico inhoudt dat structurele verschillen tussen landen wat betreft groeipotentialiteiten worden bestendig, zoniet vergroot (zie Cuyvers, 1983). Dit argument raak echter nauwelijks de zwakkere landen, voor wie de keuze tussen stagnatie en achterstand enerzijds, en beperkte en achternahinkende groei anderzijds, vlug gemaakt is.

Bovendien zijn het niet de konsideraties der kleinere of zwakkere landen die in de discussie over een gekoördineerde reflatie de boven-
toon voeren, dan wel deze der grote en financieel sterke staten.

In een eerste paragraaf wordt onderzocht hoe het bestaande Europees Monetair Systeem van invloed is op pogingen tot unilaterale expansie. Daarna gaan we in op enkele illustratieve simulatieresultaten die de superioriteit van een gekoördineerde reflatie in termen van een aantal economische aggregaten moeten aantonen. Vervolgens komen enkele redenen aan bod waarom koördinatie van economische politiek, zowel in het algemeen als concreet binnen de Europese Gemeenschap, zo stroef evolueert. In een laatste paragraaf onderzoeken we dan kort de mogelijkheden en perspectieven om op Europees niveau tot een gekoördineerde reflatie te komen.

1 Financiële gevolgen van een unilaterale expansie en het EMS

In een vertreksituatie van veralgemeende deflatie zal het uit de pas lopen van een land dat besluit over te gaan tot het voeren van een expansief beleid, voor gevolg hebben dat een groeiend handelsdeficit

geleidelijk steeds zwaarder gaat drukken op de netto-expansiemogelijkheden van het land in kwestie. Inderdaad zal met de stijgende intrest- en aflossingsbetalingen op de buitenlandse schuld ten opzichte van het nationaal inkomen, na aftrek van de schuldenlast aan de rest van de wereld, een daling van de groei van dit inkomen overeenstemmen. Zolang dit groeipercentage hoger ligt dan dat bij afwezigheid van het gevoerde expansiebeleid, is het rationeel met dat beleid door te gaan, op voorwaarde evenwel dat de druk op de nationale munt dit toelaat.

1.1 Het voeren van een unilaterale expansiepolitiek heeft inderdaad belangrijke en verstrekkende financiële gevolgen voor het land in kwestie en zijn voornaamste handelspartners. Deze gevolgen verschillen echter naargelang de financiële sterkte van het reflaterende land en het sociaal-ekonomische en politieke klimaat dat er heerst. Het vertrouwen of wantrouwen van de financiële wereld is van bijzondere invloed voor de toekomst van een unilaterale reflatiepolitiek. Er is moeilijk aan te ontsnappen. De beurs is tegen een expansiepolitiek door een linkse regering omdat zij verwacht dat een dergelijke regering geen of onvoldoende oog heeft voor inflatoire druk, of niet zal kunnen weerstaan aan de loonsverhogingen die de expansie zullen begeleiden. Verwachtingen spelen daarbij een grote rol. De massale vlucht uit de Franse franc naar aanleiding van de presidentsverkiezingen van 1981 bijvoorbeeld hebben de internationale reserves van de Banque de France reeds bij voorbaat aangetast.

Anderzijds zal de beurs financiële sanering en deflatie door een linkse regering toejuichen, als deze beter dan iedere andere regering het verzet van de vakbonden in banen kan houden of kanaliseren.

1.2 De financiële gevolgen van een unilaterale reflatiepolitiek verschillen eveneens naargelang het refererende land met zijn belangrijkste handelspartners een overeenkomst heeft afgesloten tot coördinatie van wisselkoerspolitieken. Dit is de concrete situatie van het EMS.

Reflatie in een EMS-land met zachte munt zal binnen het Systeem de druk opvoeren, die leidt tot een herschikking van de wisselkoersen. Zolang deze herschikking niet plaatsvindt zullen de importen van het refererende land omhoogschieten zonder een overeenstemmende verhoging der exporten. Een aanzienlijk gedeelte van de geleverde stimulans zal bijgevolg onvermijdelijk naar het buitenland afvloeien. Een latere wisselkoersherschikking tussen de landen van het EMS zal dan de groei der importen afremmen ten koste van binnenlandse prijsstijgingen, en bij de handelspartners een zekere substitutie ten gunste van goederen uit het refererende land veroorzaken. De niet-reflerende landen kunnen dus verwacht worden tegenstander te zijn van de

reflatiepolitiek. De centrale banken der EMS landen zullen reeds bij voorbaat trachten hun regeringen dergelijke politiek uit het hoofd praten.

Reflatie in een EMS-land met sterke munt heeft aanvankelijk een identiek resultaat wat betreft de lopende rekening met het buitenland. In tegenstelling tot de situatie met een zachte munt zal reflatie in een land met sterke munt de wisselkoers echter minder onder druk zetten en dus een herschikking minder noodzakelijk maken. Daartegenover staat dat het wegvloeien van de stimulans naar het buitenland zal aanhouden en de werkgelegenheidseffekten van het gevoerde expansiebeleid beperken. Het sterke-muntland speelt dan tegen wil en dank de rol van lokomotief voor de anderen. Zolang de andere EMS-landen niet bereid zijn mee te stimuleren, zal het enthousiasme voor economische expansie bij het sterke EMS-lid laag zijn.

We zien dus dat het bestaande EMS een faktor is die het voeren van een unilaterale reflatiepolitiek onaantrekkelijk maakt voor zowel de sterken als de zwakken. In de sterke-muntlanden zal het werkgelegenheidseffekt klein zijn door het lek naar het buitenland, en in het zwakke-muntland zal het inflatie-effekt ten gevolge van de wisselkoersherschikking aanzienlijk zijn. In beide gevallen kan van de arbeidersbeweging niet worden verwacht dat ze warm loopt. In het eerste geval loopt ze het risico een politiek te steunen die winsten oplevert maar geen werkgelegenheid; in het tweede geval dat ze vroeg of laat zal moeten instemmen met ingrijpende 'begeleidende maatregelen', zoals al dan niet gehele opheffing van de loonindexering. Hiermee zou tevens kunnen verklaard worden waarom de kleine EMS-landen gemiddeld een zwakkere groei en hogere werkloosheid schijnen te hebben gekend dan kleine Europese niet-EMS-landen (zie De Grauwe, 1984). Door koppeling van hun wisselkoersen hebben zij hun mogelijkheden tot het voeren van een unilaterale expansiepolitiek sterk beperkt. Hierdoor zitten zij ieder gevangen in een 'prisoner's dilemma' dat slechts kan worden opgeheven door verdere coördinatie.

2 Superioriteit van een gekoördineerde expansiepolitiek: enige simulatieresultaten

Reeds een eerste denkoefening over de voordelen van coördinatie van expansiepolitieken tussen nationale staten levert onvermijdelijk het intuïtief duidelijke resultaat dat een dergelijke coördinatie superieur is in vergelijking met unilaterale expansiepolitiek. De reden is niet dat de grootheden die worden beïnvloed groter zouden zijn, want denkoefeningen, en simulaties in verband met een gekoördineerde expansie behoren hiervoor te compenseren, dan wel in het feit dat coördinatie in staat is lekken naar het buitenland meer dan te compenseren door hogere exporten naar de andere refererende landen. Hierdoor zullen in

ieder land met een zelfde proportionele stimulans toch hogere groei-cijfers worden geregistreerd dan bij unilaterale reflatie. De resultaten van simulaties van enkele bekende ekonometrische modellen hebben dit zeer duidelijk aangetoond.

Volgens simulaties met COMET III van de Europese Commissie, geciteerd in de publikaties van het *Centre for European Policy Studies* (zie bijv. Basevi e.a., 1983), heeft een stimulering van de publieke investeringen in de EEG ten belope van 1 procent van het bruto binnenlandse produkt, zeer verschillende resultaten naargelang deze unilateraal of gekoördineerd geschiedt. De respektievelijke effecten worden samengevat in tabel 1.

De cijfers spreken voor zichzelf. Niet enkel is de groei van het BBP hoger in geval van gekoördineerde expansie, tevens is de prijs lager die hiervoor moet worden betaald ingevolge de groei van het overheidsdeficit en de verslechtering van de lopende rekening met het buitenland. De reden waarom het overheidstekort minder snel toeneemt is natuurlijk gelegen in de hogere groeicijfers, waardoor de sociale transferten van de overheid, voor zover ze al niet lager zijn, minder zwaar drukken.

Meer gedetailleerde resultaten werden gepubliceerd voor simulaties door de diensten van de Europese Commissie van het Eurolink-model (zie Steinherr, 1984). Zoals hiervoor, werd vertrokken van een stimulans van de publieke investeringen ten belope van 1 procent van het BBP. Tevens werden echter vaste wisselkoersen verondersteld, alsook een akkomoderende monetaire politiek die een gelijkblijvende korte-termijnintrestvoet oplevert.

COMET III-simulatie van een verhoging der publieke investeringen met 1 pct van het BBP, na twee jaar, vergeleken met de basisprojectie

tabel 1

effect op	EEG-10	BRD	Frankrijk	VK
individueel:				
BBP groei	—	1,0	0,4	0,9
handelsdef./BBP	—	-0,5	-1,0	-0,6
overh.def./BBP	—	-0,6	-1,0	-0,9
gekoördineerd:				
BBP groei	1,6	1,9	1,3	1,6
handelsdef./BBP	-0,4	-0,4	-0,5	-0,4
overh.def./BBP	-0,6	-0,2	-0,6	-0,5

Bron: Basevi e.a. (1983), 29.

Het zou ons te ver voeren op deze resultaten uitvoerig in te gaan. Vier EEG-landen worden beschouwd: de BRD, Frankrijk, Italië en het Verenigd Koninkrijk. Opnieuw blijkt dat bij gecoördineerde expansie de BBP-groei hoger en de verslechtering van de interne en externe financiën beperkter zijn dan bij unilaterale expansie. Met uitzondering van Frankrijk zijn de simulatieresultaten wat betreft de lopende rekening met het buitenland echter ontgoochelend. Kennelijk nemen de exporten naar de andere deelnemers doorgaans proportioneel slechts weinig toe. Wanneer geen begeleidende maatregelen worden getroffen om de intra-EEG-handel te stimuleren en/of in kwantitatieve zin te reguleren, zal zelfs een gecoördineerde expansie binnen de Gemeenschap gehinderd worden.

3 Vooruitzichten van coördinatie in het algemeen

Alle bemoedigende simulatieresultaten ten spijt blijken nationale overheden veelal weinig geneigd hun economische politieken te coördineren, laat staan een gecoördineerde reflatiepolitiek te voeren. Waarom genieten reflatievoorstellen zo weinig kredibiliteit? Zijn de nationale overheden nog steeds getraumatiseerd door de ervaringen der jaren zeventig? Hoe groot is de onzekerheid rond de voordelen van een grotere coördinatie? Wat zijn de kosten van coördinatie? Deze vragen geven reeds enige aanduidingen waarom de vele voorstellen voor meer coördinatie van economische politiek tussen de industrielanden zo bitter weinig succes hebben gekend.

Algemeen wordt aangenomen dat hoe intenser de economische relaties tussen landen, des te groter de kansen van coördinatie. Vermits kapitaal- en handelsstromen tussen de EEG-landen onderling groter zijn dan die tussen ieder EEG-land afzonderlijk en de Verenigde Staten of Japan bijvoorbeeld, ligt de konklusie voor de hand. Coördinatie binnen de EEG zal waarschijnlijk betere resultaten opleveren, en bijgevolg een grotere kans op slagen hebben, dan coördinatie tussen bijvoorbeeld West-Duitsland, de Verenigde Staten en Japan (zie Oudiz en Sachs, 1984). In het licht van deze evidente konklusie moeten coördinatievoorstellen, bijvoorbeeld zoals deze om te komen tot een nieuw internationaal systeem van wisselkoersregulering, onder de hoede van de monetaire overheden in bovenvermelde drie landen (zie Mc.Kinnon, 1984) worden geëvalueerd.

Afgezien hiervan kunnen enkele goede redenen worden opgesomd waarom internationale coördinatie in een klaarblijkelijke impasse is terechtgekomen. Een eerste reden houdt verband met het verdwijnen respektievelijk de uitholling van het naoorlogse internationale economisch reguleringssysteem. Zo was het Bretton Woods-stelsel van vaste aanpasbare wisselkoersen, de ongewenste rigiditeit ten spijt, een effectievere bewerkster van coördinatie dan de opeenvolgende top-

vergaderingen van regeringsleiders die we sindsdien kennen. Het is een voor de hand liggende speculatie dat ook de bestaande internationale coördinatie-instellingen zoals IMF of OESO, in een dergelijk regime betere eindresultaten konden voorleggen.

Wij wensen niet de indruk te wekken dat het naoorlogse internationale reguleringssysteem een goed, laat staan een optimaal systeem was. Van bij de aanvang was het systeem behept met een aantal belangrijke tekortkomingen, die met de loop der jaren alleen evidenter werden. Desondanks had het verdwijnen ervan voor gevolg dat de opeenvolgende reële en financiële schokken van het begin der jaren zeventig niet konden worden opgevangen. Op de grote instabiliteit die hiervan het gevolg was hebben de regeringen der industrielanden gereageerd met deflatoire maatregelen die uiteindelijk ook de nationale reguleringssystemen op de helling hebben gezet en ondermijnd. In afwezigheid van een nieuw internationaal reguleringssysteem zullen de nationale overheden genoopt blijven de spelregels van de vrije markt te eerbiedigen, op straffe van disciplinerende door speculatieve kapitaalbewegingen, massale handelstekorten, en dergelijke. Hierdoor worden de conservatieve politieken gelegitimeerd.

Een tweede reden, die overigens samenhangt met de eerste, is de prioriteit die de verschillende regeringen nog steeds hechten aan de inflatiebestrijding. De wisselkoersinstabiliteit en de olieprijsstijgingen van de jaren zeventig hebben de industrielanden zeer ongelijk getroffen, waardoor nationale inflatiebestrijding bovenaan het waslijstje kwam te staan en de internationale coördinatie volledig verdrukte. Tot vandaag leeft de vrees dat met een economische expansie ook de vroegere onevenwichten terug de kop zullen opsteken: 'two-digit'-inflatie, olieprijschokken, verder toenemende overheidsschulden, loon-prijsspiralen, 'crowding-out' van de private investeringen, enzovoort.

Een derde reden kan worden gevonden in de onzekerheid omtrent de netto-voordelen die ieder land afzonderlijk kan verwachten van coördinatie. Hoewel de economische analyses aantonen dat bijvoorbeeld een gekoördineerde expansie tot betere resultaten leidt dan een unilaterale, geven de verschillende ekonometrische modellen hiervoor uiteenlopende cijfers. Dit is natuurlijk begrijpelijk voor een econoom, maar het publiek en vele gezagsdragers worden erdoor alleen maar verder in de war gebracht. Zij bekijken de coördinatievoorstellen van goedmenende universiteitsprofessoren met groot wantrouwen. Dit wantrouwen wordt aangewakkerd door de thesissen van de monetaristen, 'supply-siders' en aanhangers van de theorie der rationele verwachtingen. De anti-coördinatiehouding van economen als Feldstein bijvoorbeeld (Feldstein, 1983) die de onzekerheid omtrent de 'juistheid' van de ekonometrische modellen heeft beklemtoond, is kenschetsend. Een ander, wellicht ongewild voorbeeld kan worden gevonden in de recente simulaties van Oudiz en

Sachs (1984). Hun resultaten zijn sterk afhankelijk van de door hen veronderstelde welvaartsfunctie en de daarin opgenomen regeringsprioriteiten. Het kan dan ook nauwelijks verwonderen dat zij 'welvaartswinsten' aantonen die 'klein' zijn voor de Reagan-administratie en 'ontgoochelend' voor Japan en de Duitse Bondsrepubliek.

Teneinde de huidige bedroevende staat inzake coördinatie van economische politiek te analyseren, hebben onderzoekers in toenemende mate gebruik gemaakt van de logisch-wiskundige speltheorie. Binnen het bestek van dit artikel kunnen we niet ingaan op deze analyses. Het moet hier volstaan de voornaamste voorstellen samen te vatten die uit dergelijke analyses gepuurd werden. Steinherr bijvoorbeeld heeft in een belangwekkend artikel (Steinherr, 1984) enkele redenen opgesomd voor de beperkte vooruitgang van coördinatie binnen de Europese Gemeenschap. Zijn voornaamste bevindingen kunnen als volgt worden samengevat:

- coördinatie is het gemakkelijkst voor relatief eenvoudige kwesties, dat is problemen en politieken die gemakkelijk kunnen worden gedefinieerd, respectievelijk geïmplementeerd;
- herhaalde coördinatie (of institutionele stabiliteit) leidt tot snellere en betere resultaten dan eenmalige coördinatie;
- conflicten tussen dominante deelnemers zijn te vermijden;
- coördinatie is het gemakkelijkst wanneer het aantal nationale deelnemers of betrokkenen klein is (vandaar dat coördinatie van monetaire politieken tussen de centrale banken gemakkelijker is dan coördinatie van budgettaire politiek);
- coördinatie is het gemakkelijkst wanneer het aantal doelstellingen klein is; de ingewikkeldheid van een coördinatiespel vergroot exponentieel met het aantal doelstellingen en het aantal deelnemers.

4 Implicaties voor de coördinatie van een expansiebeleid binnen de EEG

Uit wat in de vorige paragraaf werd gezegd, kan worden gekonkludeerd dat coördinatie van reflatiepolitieken tussen de voornaamste EEG-lidstaten, voor zover de politieke wil tot het voeren van een expansiebeleid aanwezig is, relatief eenvoudig tot stand kan komen, mits de betrokken nationale overheden in grote mate vrij worden gelaten in de wijze waarop de gezamenlijk overeengekomen doelstelling (bijvoorbeeld een verhoging van de globale overheidsuitgaven met 1 procent van het BBP) zal worden verwezenlijkt (zie in dit verband ook Meade (1984), 20). De noodzaak om doelstellingen klein in aantal en eenvoudig formuleerbaar te houden hoeft natuurlijk niet te betekenen dat andere belangrijke nationale doelstellingen uit het oog moeten worden verloren. Het komt er wel opaan dat de regeringen die aan besprekingen voor een gekoördineerde expansie

deelnemen, de implicaties van een dergelijke expansie op de andere nationale doelstellingen kunnen beoordelen en zicht hebben op de aan te wenden middelen op nationaal niveau of op het niveau van de Europese Gemeenschap om ook die doelstellingen te bereiken (bijvoorbeeld via regionale politiek).

Ons lijkt niet de technische kant van de coördinatie cruciaal, wel de bereidheid om in gezamenlijk overleg tot op elkaar afgestemde vraagstimulering te komen. Deze bereidheid is sterk politiek bepaald. Tevens zijn tot heden de perspectieven op een gekoördineerd expansiebeleid binnen de EEG beperkt doordat potentiële 'lokomotieven' hun voordeel uit dergelijke coördinatie lager schatten dan de voordelen die de rest van de 'trein' bekomen. Dergelijke situaties zijn genoegzaam bekend uit de theorie van de publieke economie en de welvaartstheorie. De kans dat men dwarsliggers in dit geval door compensatie kan aanzetten tot de gewenste actie is echter klein. De kleine of zwakkere EEG-landen zullen teveel van hun potentiële winst moeten afstaan.

Een uitweg kan erin bestaan dat de potentiële 'lokomotieven' bij meerderheidsbeslissing of onder bedreiging tot gekoördineerde expansie worden aangezet. De eerste oplossing is de institutionele; zij impliceert de afschaffing van het unanimititeitsprincipe bij beslissingen die worden genomen op topontmoetingen van Europese ministers. De perspectieven hiervoor lijken de laatste maanden beter te worden. De tweede oplossing bestaat erin dat een coalitie van landen dreigt een gezamenlijke actie te ondernemen die de potentiële 'lokomotieven' in moeilijkheden kan brengen. Een voorbeeld ter verduidelijking: doordat de BRD op dit ogenblik het risico loopt technologisch achterop te geraken bij de Verenigde Staten en Japan, is het meer dan ooit aangewezen op de Europese markt en op vrijhandel binnen de EEG. Als de lidstaten die een gekoördineerde reflatie met medewerking van West-Duitsland willen, tevens de landen zijn die gezamenlijk een belangrijk gedeelte van de Duitse exporten opnemen, kunnen zij samenspannen en de gewenste politiek afdwingen. Koelbloedigheid is daarbij in hoge mate vereist opdat de inzet van het pokerspel niet te snel zou oplopen.

Het spreekt vanzelf dat niet alle belangrijke EEG-landen evenveel in staat zijn om een expansiepolitiek te voeren in het kader van een gekoördineerde actie. De ongelijke bewegingsvrijheid van de vier voornaamste lidstaten wordt geïllustreerd door de cijfers van tabel 2. Ter vergelijking zijn ook cijfers voor Nederland en België vermeld.

tabel 2 *Ekonomische bewegingsvrijheid van enkele EEG-landen*

	reële groei BBP	overheids- deficit /BBP	deficit lopende rek./BBP	infla- tie %
Duitse Bondsrepubliek				
1985	2.25	-1.50	2.10	2.25
1986	2.75	-1.30	3.00	2.25
Verenigd Koninkrijk				
1985	3.25	-3.60	0.30	4.50
1986	2.50	-2.90	0.40	4.75
Frankrijk				
1985	1.25	-3.20	0.10	5.75
1986	2.00	-3.40	0.50	4.50
Italië				
1985	2.25	-13.10	-1.30	7.75
1986	1.75	-13.10	-1.10	7.25
België				
1985	1.75	-10.30	0.50*	4.50
1986	1.50	-9.50	1.60*	4.25
Nederland				
1985	1.75	-5.60	5.10	1.75
1986	2.00	-6.10	6.00	2.00

*BLEU

Bron: OECD, *Economic Outlook* 37, juli 1985.

Uit deze tabel blijkt dat de BRD, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk geacht kunnen worden over voldoende bewegingsruimte te beschikken om in het kader van een gecoördineerde actie een expansiepolitiek te voeren. Ook Nederland is bij machte iets meer groei van de overheidsuitgaven toe te laten. In Italië en België is dat echter gevaarlijk, omdat het overheidstekort in percent van het BBP te hoog is om een expansie der overheidsuitgaven te kunnen rechtvaardigen.

Als we de boven aangehaalde simulatieresultaten combineren met de cijfers voor het overheidstekort en het tekort op de lopende rekening uit tabel 2, dan kan gemakkelijk worden berekend dat een gecoördineerde expansie van de publieke investeringen met 1 procent van het bruto binnenlands produkt bij de drie 'groten' samengaande met konstante wisselkoersen en een akkomoderende monetaire politiek, leidt tot een ratio saldo lopende rekening op BBP voor 1987 van +1.37 in de BRD, -0.11 in het Verenigd Koninkrijk en -0.09 in Frankrijk, en een ratio overheidstekort op BBP van respectievelijk -2.22, -4.31 en -4.00. In navolging van de aanbevelingen van het Centre for European Policy Studies zouden landen als België en Italië, in samenspraak met de anderen, een minimale expansie toelaten die hun overheidstekort en hun tekort op de lopende rekening met het buitenland zou ongewijzigd laten (zie hiervoor Basevi e.a., 1983).

5 Enige konklusies

Als we onze voornaamste bevindingen samenvoegen, dan blijkt dat ondanks objektieve mogelijkheden in landen als de BRD, het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk tot een gekoördineerde expansie, het tot stand komen van een dergelijke gezamenlijke actie sterk gehinderd wordt door politieke onwil in Bonn en Londen. Politieke verschuivingen in beide landen lijken ons een *conditio sine qua non* te zijn.

De bestaande politieke situaties mogen ons niet de andere factoren doen uit het oog verliezen, die dergelijke koördinatie vandaag de dag in Europa belemmeren. Zo is het juist dat reflatie geen wondermiddel is dat het werkloosheidsprobleem oplost. Economische expansie schept echter wel ruimte om structurele maatregelen te treffen, zowel op de goederen- als de arbeidsmarkt, in het kader van een geëigende industrie- en werkgelegenheidspolitiek. Wij denken hierbij niet enkel aan marginale arbeidsplaatsensubsidies, maar ook en vooral aan arbeidsduurvermindering en *job sharing*. Hoewel zij niet los kunnen worden gedacht van het noodzakelijk expansiebeleid, moet worden vermeden dat ze bij besprekingen over een gekoördineerde expansie op tafel komen. Het betreft immers maatregelen die essentieel onder de verantwoordelijkheid van de nationale regeringen moeten blijven.

Tevens moet het bestaande Europees Monetair Systeem worden omgevormd tot een koördinatie-instrument die naam waardig. Tot heden heeft het remmend gewerkt op het tot stand komen van een Europees gekoördineerd expansiebeleid. De dominante positie van de Bondsrepubliek en de afwezigheid van Engeland is hier niet vreemd aan. De noodzakelijke hervorming van het EMS moet echter de besprekingen in verband met een gekoördineerde fiskale expansie niet in de weg staan, hoewel een herschikking van de EEG-munten het effect van een dergelijke expansie zou kunnen vergroten. Zoals bovenvermelde structurele aanpassingen, vormen dergelijke institutionele hervormingen een kwestie die ontkoppeld moet blijven van de gekoördineerde expansie zelf.

Nochtans geloven wij dat op halflange termijn moet worden gewerkt aan een her-denking van het bestaande EMS. Zo moet een voldoende werkkapitaal ervoor zorgen dat het een Europees Monetair Fonds wordt dat op doelmatige wijze de rol van 'lender of last resort' voor de EEG en de lidstaten kan spelen. Enkel op deze wijze zal op lange termijn economische expansie aan financiële stabiliteit kunnen worden gekoppeld. Groei en stabilisering moeten op Europees niveau worden aangepakt. Moest het onmogelijk blijken de potentiële lokomotieven van Europa in beweging te krijgen, dan loont het alvast de moeite het ijzer van het EMF reeds in het vuur te hebben.

Literatuur

- Basevi, G., O. Blanchard, W. Buitter, R. Dornbusch en R. Layard, 1983, *Macroeconomic prospects and policies for the European Community*, Economic Papers Nr. 12, Brussel: Commissie van de Europese Gemeenschappen, Directoraat-Generaal voor Economische en Financiële Zaken
- Cuyvers, L., 1983, Welk internationaal Keynesianisme? Pleidooi voor hervormingen in het internationaal economisch systeem, in A.M.F. Smulders, *Internationaal Keynesianisme*, Alphen a/d Rijn/Brussel: Samsom
- De Grauwe, P., 1984, *European monetary cooperation and financial stability*, International Economics Research Paper Nr. 45, Katholieke Universiteit Leuven, Centrum voor Economische Studiën
- Feldstein, M., 1983, The world economy today, *The Economist*, 11-17 juni
- Mc.Kinnon, R.I., 1984, *An international standard for monetary stabilization*, Washington: Institute for International Economics
- Meade, J.E., 1984, *International cooperation in macroeconomic policies*, Economic Papers Nr. 28, Brussel: Commissie van de Europese Gemeenschappen, Directoraat-Generaal voor Economische en Financiële Zaken
- Oudiz, G. en J. Sachs, 1984, Macroeconomic policy coordination among industrial economies, *Brookings Papers on Economic Activity* 1
- Steinherr, A., 1984, Convergence and coordination of macroeconomic policies: some basic issues, *European Economy* 20

Verwante thema's kwamen in TPE eerder aan de orde in:
Ludo Cuyvers en Frank Vandenbroucke, *Makro-stimulering en internationale verwevenheid*. TPE 7/2
John Grahl, *De Britse alternatieve strategie en West-Europa*. TPE 7/4
Victor Wesseling, *Stagnatie en economisch beleid in vier kleine landen*. TPE 8/4